

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044 250 30 00
www.hkr.se

**Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp,
Kandidatexamen i pedagogik
Termin år HT 2020
Fakulteten för Förskolläraryrket Högskolan Kristianstad**

**”Om jag kan få barn att förstå det
magiska med boken... då kommer jag
göra en jättestor skillnad.”**

En studie om hur förskollärare resonerar om sitt arbete med
utformningen av en stimulerande läsmiljö.

Anna Svensson och Ebba Särnblad

Författare

Anna Svensson och Ebba Särnblad

Titel

Läsmiljön i förskolan – En studie om förskollärares uppfattningar om utformningen av läsmiljön

Engelsk titel

Reading environment in preschool – A study about preschool teacher's opinions about the design of the reading environment

Handledare

Jonas Asklund

Bedömande lärare

Christoffer Dahl

Sammanfattning

Syftet med den här studien är att belysa hur förskollärare resonerar om och arbetar med utformningen av den stimulerade läsmiljön i förskoleverksamheten. Undersökningen riktar sig mot förskollärare som är verksamma i förskolan och arbetar med barn mellan ett och fem år. Utifrån syftet har tre frågeställningar formulerats. Frågorna berör inredning och utformning av rummet, samarbetet med hem och bibliotek samt på vilket sätt boken används i verksamheten. I studien har en kvalitativ metod använts och empirin har samlats in med semistrukturerade intervjuer. Studien tar sin utgångspunkt i en sociokulturell teori där relevanta begrepp för studien lyfts fram. Intervjumaterialet har transkriberats och har därefter ordnats tematiskt i fyra olika kategorier. Vårt resultat tyder på att förskolors samarbete med bibliotek är en central del i skapandet för stimulerande läsmiljöer. Biblioteket är dock inget som förskolorna kontinuerligt besöker med barngruppen. Resultatet visar att tillgänglighet av böcker i läsmiljön är viktig för barnen och att förskollärare strävar efter att visa ett intresse och engagemang för böcker. Boken används på olika sätt och i olika sammanhang i verksamheten som bland annat i temaarbeten, i relationsskapande och för att främja barnens språkutveckling. Resultatet synliggör att det blir tydligt att böcker som visar sin framsida och är lättillgängliga fångar barnens intresse, vilket bidrar till ett mer aktivt användande av boken. Det blir även enklare för förskollärarna att se vilka böcker som används mest av barnen.

Ämnesord

Läsmiljö, utformning, boken, förskollärare, stimulerande, förskola, bibliotek, samarbete

Author

Anna Svensson och Ebba Särnblad

Title

Reading environment in preschool – A study about preschool teacher's opinions about the design of the reading environment

Supervisor

Jonas Asklund

Assessing teacher

Christoffer Dahl

Abstract

The purpose of this study is to analyze how preschool teachers resonate and work with the design of a stimulated reading environment in preschools activities. The survey aims for preschool teachers who work in preschools with children in the ages 1-5. Three questions have been formulated based on the purpose. The questions concern the interior and design of a room, the cooperation with the home and library and the way the book is used in the activities. The study is carried out by a qualitative method and the empirical has been collected with semi-structured interviews. The study is based on a sociocultural theory where relevant concepts for the study is highlighted. The interview material has been transcribed and has been arranged in four different categories. Our result indicates that preschools' collaboration with libraries is a central part of the creation of stimulating reading environments. However, the library is not something that preschools continuously visit with the children's group. The results show that accessibility of books in the reading environment is important for children and that preschool teachers strive to show an interest and commitment to books. The book is used in different ways and in different contexts in the activities, including in thematic work, as a relationship creation and to promote children's language development. The result also makes it clear that books that show their front page and are easily accessible, capture children's interest and contribute to a more active use of the book. It also makes it easier for preschool teachers to see which types of books children used the most.

Keywords

Reading environment, design, book, preschool teacher, stimulating, preschool, library, collaboration.

Förord

Vi vill börja med att tacka samtliga förskollärare som har avsatt sin tid för att medverka i vår studie. Utan er hade vi aldrig kunnat genomföra den här studien! Vi vill också rikta ett stort tack till vår handledare Jonas Asklund som har funnits tillgänglig med sitt engagemang och stöd. Med hjälp av givande diskussioner och konstruktiv feedback från Jonas har vi kunnat se utvecklingsmöjligheter som har drivit oss framåt i vårt arbete.

Avslutningsvis vill vi tacka varandra för ett fantastiskt samarbete och att vi har funnits där för varandra genom hela processen.

Kristianstad november 2020

Anna Svensson och Ebba Särnblad

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	6
1.1 Syfte.....	8
1.2 Frågeställningar.....	8
1.3 Disposition av arbetet.....	9
2. Forskningsöversikt	10
2.1 Rummet som en betydelsefull komponent för den stimulerande läsmiljön	10
2.2 Boken som en artefakt i läsmiljön.....	11
2.3 Pedagogens roll för att engagera och stötta barn i läsmiljön.....	13
2.4 Samarbete mellan förskola, hem och bibliotek.....	13
3. Teoretisk utgångspunkt	15
4. Metod och material.....	17
4.1 Kvalitativ metod.....	17
4.2 Urvalsprocess	18
4.3 Insamlingsmetod.....	19
4.4 Genomförande	21
4.5 Etiska överväganden.....	22
5. Resultat och analys	23
5.1 Inredning och utformning av läsmiljön.....	23
5.2 Bokens användning i den stimulerande läsmiljön	25
5.3 Pedagogens roll i den stimulerande läsmiljön	27
5.4 Samverkansformer mellan förskola, bibliotek och hem.....	28
6. Diskussion	31
6.1 Resultatdiskussion.....	31
6.1.1 Slutord.....	34
6.2 Metoddiskussion.....	35
7. Förslag på vidare forskning.....	36
Referenslista.....	37
Bilaga 1 – Missivbrev	40
Bilaga 2 - Intervjumanus.....	42

1. Inledning och bakgrund

Den inflytelserika litteraturpedagogen Agneta Edwards (2019) framhäver vikten av att läsning ska ses som något aktivt, medvetet och synligt. Läsning måste ske aktivt och regelbundet för att ge barnen förutsättningar till en god läserfarenhet. Pedagogen måste vara medveten om vilka böcker som finns framme på förskolan och gärna sätta läsningen i relation till dagens omvärld. Det kan gynna såväl pedagog som barn att kunna se bokens funktion och betydelse i samhället vilket ger förskolan en möjlighet till att blanda bokens olika genrer såsom faktaboken, bilderboken eller fakta kombinerat med fiktion. Vidare lyfter Edwards (2019) betydelsen av att allt detta synliggörs på förskolan och därmed också att miljön spelar en betydande roll när det gäller det läsfrämjande arbetet. Är miljön stimulerande för barnens läsutveckling och framgår det för föräldrar samt för barnen på förskolan hur pedagogerna arbetar med läsning? Liknande perspektiv ger Skolverket (2018) som menar att en stimulerande läsmiljö behöver vara språkrik, textrik, kommunikativ samt innefatta kunskap och samverkan. I miljöer där högläsning och samtal om böckers innehåll förekommer, skapas det bättre förutsättningar för barnens språkutveckling. Det innebär att barn behöver omges av böcker och vuxna förebilder som har en god attityd till läsning (Skolverket 2018). Med den här insikten blir det därför viktigt för oss att gå ut och undersöka hur läsmiljön på förskolan är utformad och hur förskollärare resonerar kring att göra läsmiljön pedagogisk och stimulerande för barnen.

I samband med tidigare erfarenheter från vår verksamhetsförlagda utbildning samt arbetsplatser, har vi båda uppmärksammat rummets utformning i relation till en stimulerande läsmiljö. När vi har varit ute i verksamheterna har vi kunnat se att boken inte synliggjorts eller varit särskilt tillgänglig för barnen. Boken har antingen ställts högt upp på en hylla vilket endast gör den tillgänglig för en vuxen eller funnits i en plastback ihop med andra leksaker. Vi har även uppmärksammat att inredningen i rummet inte varit tilltalande nog för att barnen ska vilja sätta sig ner och läsa eller titta i en bok. Detta kan vara problematiskt eftersom de sociala samtalen kring boken tenderar att försvinna.

För att barnen ska få en gynnsam lärandemiljö med kontinuitet inom läs -och skrivområdet, påpekar Fast (2016) att det måste byggas broar mellan förskolan och hemmets värld. Ett sådant samarbete kan utformas på olika vis, men det är när barnens egna erfarenheter får möta förskolans värld som det skapas förutsättningar till ett meningsfullt lärande. Ett exempel är när en pedagog uppmärksammar att ett barn visar intresse för en bok som barnet har hemma.

Pedagogen uppmanar då barnet att ta med sig boken till förskolan. På så sätt bygger pedagogen en bro mellan hem och förskola. Barnets erfarenhet knyts då till verksamheten när barnet erbjuds att berätta om boken (Fast 2016).

Vidare tar Edwards (2019) upp att det talade språket och läsning är två ämnen som är anknutna till varandra, vilket inte alltid synliggörs inom förskolans verksamhet. Det kan bero på att tiden inte räcker till för att pedagogerna ska kunna sitta ner tillsammans med barnen och läsa eller att andra prioriterade och planerade aktiviteter tar över. I relation till läroplanen för förskolan (Lpfö 98 2018) blir de här situationerna viktiga att belysa, då barnen ska erbjudas att utveckla sitt intresse för berättelser. När barnen får ta del av olika texter utvecklas förmågan att använda sig av, tolka och samtala om dem. Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) visar på ett viktigt perspektiv i relation till det läroplansmål som tidigare lyfts, då pedagogens förhållningssätt blir en avgörande faktor för hur barnen får ta del av olika texter. Förskolan är en bra arena för böcker eftersom det är här barnen vistas till stor del av sin vardag. Pedagogen behöver således visa ett intresse för böcker om barnen också ska utveckla en nyfikenhet. Det betyder med andra ord att pedagogen behöver vara en läsande förebild för barnen. Om pedagogen förstår sig själv som läsare blir det enklare att möta barn som blivande läsare. Pedagogens förhållningssätt till texter och böcker blir därför betydelsefullt för hur litteraturen ska bearbetas och behandlas. Ett liknande resonemang för Edwards (2019) när hon beskriver vad som krävs för att barn ska utveckla ett intresse för litteratur. De två komponenterna är läsande vuxna och bra böcker. Det är viktigt att alla på förskolan deltar och möjliggör arbetet för god läsning även om det endast finns en pedagog som är mer insatt och intresserad. Förskolan har en viktig del när det gäller att väcka intresset för läsning hos barn och behöver därför skapa förutsättningar för att få barn nyfikna och intresserade för läsning. Sådana förutsättningar kan till exempel vara ett nära samarbete med biblioteket, ett brett utbud av böcker med olika genrer och att verksamhetsplaneringen syftar till att främja både högläsning och boksamtal (Edwards 2019).

Med den erfarenhet vi har med oss, ser vi ett problem i hur läsmiljön framställs till barnen. Vi tycker att läsmiljön ska vara trivsamt och intresseväckande med möjlighet att bland annat utforska bokens möjligheter. Det ska finnas rum för samtal och det ska finnas en tillgänglighet för barnen att själva kunna ta en bok och läsa eller bläddra i. Det blir därför viktigt för oss att gå ut och undersöka hur det ser ut i läsmiljön då vi hitintills har sett en brist på det här området. Definitionen av en läsmiljö kan vara omfattande i sin beskrivning. I den här studien har vi valt

att använda begreppet läsmiljö som den fysiska plats som finns i verksamheten. I vår studie innebär läsmiljön även ett samarbete med hemmet, biblioteket och pedagogerna på förskolan. Vi ser slutligen också till de artefakter och aktiviteter som möjliggörs i den stimulerande läsmiljön, där boken ses som den främsta artefakten.

1.1 Syfte

Syftet med den här studien är att synliggöra hur förskolläraren resonerar om sitt arbete med att skapa en stimulerande läsmiljö på förskolan. Med den här studien vill vi bidra till mer kunskap om läsmiljöns betydelse och utformning i förskolan verksamhet.

1.2 Frågeställningar

- Hur utformar förskollärare rummet och inredning för att det ska bli en stimulerande läsmiljö?
- Hur arbetar förskollärare med boken som ett redskap för att skapa stimulerande läsmiljöer?
- Hur samarbetar förskollärare med hem och bibliotek i samband med den stimulerande läsmiljön?

1.3 Disposition av arbetet

I kapitel två presenteras tidigare forskning som stödjer studiens undersökningsområde, nämligen läsmiljöns utformning. Här ges en inblick i vad som har forskats om ämnet tidigare och eventuella ifrågasättanden eller utmaningar. I kapitlet kommer både forskningsartiklar och avhandlingar att bearbetas. I samma del kommer vi även att presentera vår teoretiska utgångspunkt, vilket grundas i ett sociokulturellt perspektiv. Tredje kapitlet belyser vilken typ av metod vi har valt att använda i vårt genomförande. Det framgår också vilken urvalsgrupp vi har valt och vilka etiska riktlinjer som vi har tagit hänsyn till. I fjärde kapitlet får läsaren en genomgång av studiens resultat och därefter görs en analys med hjälp av de begrepp vi hämtat från den sociokulturella lärandeteorin. I femte och sista kapitlet förs en resultatdiskussion med hjälp av den forskningsbakgrund som tidigare har redovisat samt en sammanfattande metoddiskussion. Studien avslutas därefter med ett kort avsnitt om vidare forskning.

2. Forskningsöversikt

I följande del kommer tidigare forskning samt vetenskapliga artiklar att presenteras. De databaser som använts i litteratursökningen har varit Summon och EBSCO där sökorden avgränsats till *Pedagoger, Läsmiljöer, Reading area, Förskola, Pedagogical perspective, Literacy*. Vi har även sökt oss direkt till de forskare inom området som undersökt förhållandena i Sverige genom relevant litteratur. Vi kommer använda vår tidigare forskning i hur vi formulerar våra intervjufrågor.

2.1 Rummet som en betydelsefull komponent för den stimulerande läsmiljön

Ett centralt begrepp när man talar om textmiljöer och barns lärande är literacy, vilket Fast (2007) tar upp i sin studie. Literacy är en del i barns tidigare läs- och skrivutveckling där barnens inläring synliggörs bland annat genom samspel och interaktion mellan människor. Begreppet literacy är ett omfattande begrepp vilket har avgränsats till studiens syfte och forskningsfrågor. Vidare menar Fast (2007) att det förr var läsandet och skrivandet som beskrevs med hjälp av begreppet literacy, där det nu har utökats till att även handla om det verbala språket. Numera har bilder som blandas med texter - multimodala texter - inkluderats i begreppet. Det går att se literacy utifrån ett sociokulturellt perspektiv då literacy beskrivs som ett socialt utförande. Literacy är något som människor gör med språket i vissa syften, enskilt eller i samspel med andra människor. Det finns speciella platser där literacy kan utövas, vilket ger en intressant koppling till studiens syfte – då förskollärares resonemang mot bakgrund av läsmiljöns utformning samt inredning ska undersökas (Fast 2007).

Ur samma perspektiv menar Fast (2011) att förskolor som har en rik textmiljö inspirerar barns intresse för läsning. Berättande textmiljöer är ett begrepp som används när barn sätts i en miljö där deras erfarenheter knyts an till texterna. Ett exempel kan vara när barn ser en textskylt som speglar det innehåll som finns i lådan nedanför. På så sätt kombineras barns erfarenheter i ett funktionellt sammanhang som ingår i deras vardagliga verksamhet vilket kan hjälpa barnen framåt i sin läsutveckling. Ett annat sätt att stimulera barnens läsutveckling är att skapa sköna läshörnor som ger ett trivsamt intryck till böckerna. Här kan en koppling göras till Simonsson (2007) som beskriver bilderboken som ett redskap för barnen att kunna avgränsa sig från förskolans strukturerade och kollektiva miljö. I förskolan är barnen konstant omgivna av andra barn och vuxna och det behöver därför även finnas utrymme för barnen att kunna sitta för sig själva i den givna läsmiljön. Där kan barnen tillsammans med boken skapa sin egen läsbubbla,

då barn emellanåt inte endast vill få böcker lästa för sig utan istället utforska på egen hand och läsa av bilderna. Läsmiljöns utformning är på så sätt en avgörande kontext för att barnen ska förstå vad böckerna förmedlar (Simonsson 2007). Det som har visat sig vara utmärkande i förskolans fysiska miljö är att det finns ett utbud av både böcker och skrivmaterial vilket tyder på att det är material som gynnar en läskunnighet (Hofslundsengen, Magnusson, Svensson, Jusslin, Mellgren, Hagtvvet & Heilä-Ylikallio 2018). Vidare förklarar Dynia, Schachter, Piasta, Justice, O'Connell och Yeager Pelatti (2018) att materialet som finns tillgängligt i miljön är direkt kopplad till barns skriv- och läskunnighet. Det betyder således att pedagoger behöver vara uppmärksamma på hur barnen kan finna en nyfikenhet och engagemang i materialen så som boken, då närvaro och användning av material inte är samma sak. Det framgår att barn som får ta del av en mängd olika skriv- och läsmaterial tenderar att ta till sig nya läsaktiviteter mer än de barn som inte tar del av det (Dynia et al. 2018).

Svensson (2009) ser ett annat perspektiv på miljöns betydelse för barns utveckling. Det framgår att miljön inte kan säga något om hur mycket den betyder i relation till barns lärande och vilka faktorer som väger tyngre än andra. De här faktorerna är till exempel nyttjande av miljön utifrån intresse och förmåga, barnets sociala, psykiska och fysiska situation, barnets utveckling samt mottaglighet för den avsedda inläringen. Om alla ovanstående faktorer är centrala för barns inlärningsförmåga, blir det problematiskt att endast använda en metod för att nå alla barn. Istället behöver pedagoger synliggöra och lära känna varje barn på förskolan för att kunna anpassa miljön och inlärningsmetod på ett sätt som främjar varje specifikt barn. På så sätt kan alla barn lära sig utifrån sina egna förutsättningar och förmågor (Svensson 2009). Vår studie kommer främst belysa hur miljön är utformad men vi kommer se till helheten och ha i åtanke att varje barn har sina egna erfarenheter att utgå från. Vår utgångspunkt är att miljön är en del i barns utveckling och lärande.

2.2 Boken som en artefakt i läsmiljön

Schwindt och Tegeler (2010) tar i sin studie upp samarbetet mellan skolor och bibliotek och hur viktigt det är att introducera biblioteket för de yngre barnen eftersom biblioteket förser barnen med tidiga literacyerfarenheter. Förskolors samarbete med bibliotek har flera positiva aspekter då det kompletterar behovet för de barn som inte har vuxna som läser för dem eller för de barn som aldrig har besökt ett bibliotek. Studien synliggör även atmosfären och att det är en del i att skapa ett intresse för böcker. Miljön behöver vara inbjudande och tillgänglig vilket

betyder att barnen på egen hand ska kunna röra sig runt om i rummet och kunna ta del av det material som finns där. Det kan handla om att ha bokhyllor placerade lågt så att barnen når böckerna och färgglada korgar så att böckerna enkelt kan organiseras. Det bör även finnas synliga karaktärer uppsatta från barnböcker och olika gosedjur som bidrar till att barnen får en positiv känsla när de tar klivet in på biblioteket (Schwindt & Tegeler 2010). Vidare fortsätter Schwindt och Tegeler (2010) att förklara vilka aspekter som finns att ta hänsyn till när lärare väljer ut böcker till barnen. Det är en fördel att ta hjälp av bibliotekarien då han eller hon besitter kunskap om vilka böcker som finns och som behöver presenteras för att barnen ska utvecklas både emotionellt och akademiskt. Böcker som har tilltalande illustrationer lockar även barn men också böcker som barnen kan relatera till. Sådana böcker kan handla om vänskap, åka skolbuss, fira sin födelsedag eller gå till doktorn. Den plats där det förekommer sagostunder behöver vara en mysig och rymlig plats för barnen. Det ska även ges tid för barnen att studera och prata om illustrationerna som finns i böckerna. Ett annat aspekt som Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) tar upp är att det finns en risk att pedagoger väljer böcker som de själva har erfarenhet av. Det är därför inte helt ovanligt att pedagoger använder sig av välkända böcker i barngruppen. Det är således viktigt att inte glömma bort att världen förändras, vilket böckernas innehåll också gör. Äldre böcker som skildrar livet på bondgården skiljer sig i förhållande till hur barnens livsvärldar ser ut idag. En sådan detalj kan bidra till att barnen får det svårare att knyta an bokens innehåll till sina egna erfarenheter.

Simonsson (2007) diskuterar boken som redskap och den plats som skapas kring bilderboken. När barnen samlas kring bilderboken sker en identifiering av både föremål och figurer, vilket blir första tolkningen av bilderna. Bildspråket blir därefter en översättning till det verbala språket. Barnen tillåts att vara aktiva och interagerande när de erbjuds tillfällen att sitta ner kring bilderboken. En del barn är tillfreds med att endast lyssna på böcker medan de agerar publik till andra barn eller vuxnas aktivitet, exempelvis högläsning. De barn som lyssnar betraktas även då som sysselsatta och har på så sätt hittat sin plats på förskolan där de kan koppla av. Ytterligare något som boken kan erbjuda är en rumslig avgränsning när barnen vill vara ifred. En jämförelse kan göras med en situation där en person tar upp en tidning på bussen, vilket signalerar ett slags avskiljande från andra sociala samspel (Simonsson 2007).

2.3 Pedagogens roll för att engagera och stötta barn i läsmiljön

Fast (2014) beskriver vidare pedagogens roll som en stödjande vuxen i barns berättande. Barn behöver känna att de vuxna i deras närhet vill lyssna, ge respons och hjälpa till att sätta ord på barnens erfarenheter. Det bidrar till att de här händelserna får ett språkligt uttryck. Barn behöver själva få komma till tals och såväl sätta ord på sina erfarenheter som att lyssna till berättelser som berättas av vuxna. Det bidrar till en inspiration för hur språket kan användas. Williams (2014) tar upp liknande perspektiv och förklarar att färdigheter som att uttrycka sig språkligt så som att berätta, återberätta, lyssna på andra samt hantera andras åsikter, ses som betydelsefullt för barnen att lära sig. Det blir allt viktigare eftersom sådana färdigheter framhävs idag i många olika vardagssituationer. När pedagogen i förskolan arbetar med lärandeinnehållet i form av olika kommunikationsformer och erbjuder barnen att utforska språkliga miljöer, kan det vara en ingång till interaktion, samspel och kommunikation. Det är därför viktigt att boken inte glöms bort då den kan användas på olika sätt som att lyssna på, berätta om eller dramatisera. Pedagoger behöver även se till det enskilda barnet samtidigt som läroplanens intentioner är inkluderat (Williams 2014). Här kan en koppling göras till det som Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) beskriver om pedagogens roll, då den blir betydelsefull för att litteraturen i förskolan ska bearbetas och behandlas. Barn är på förskolan under en stor del av sin vardag och därför blir förskolan en viktig arena för barnens kontakt med böcker. För att upprätthålla ett sådant klimat behöver pedagogen hålla sig uppdaterad och följa med i den dagliga utvecklingen av barnboksutgivningen. Det kan göras genom att pedagogen besöker biblioteket kontinuerligt, vilket kommer diskuteras mer i följande underrubrik.

2.4 Samarbete mellan förskola, hem och bibliotek

Som tidigare nämnts är biblioteket en utmärkt plats för barnen att utveckla sina erfarenheter av literacy. Damber (2017) framhäver det viktiga samarbetet mellan förskola och bibliotek som ett sätt att driva barnet framåt i deras literacyutveckling. I hennes studie framgår det att bibliotek har en positiv främjande på barns läsförmåga och ännu bättre när det finns en heltidsarbetande bibliotekarie på plats. Hennes artikel beskriver ett samarbete som gick ut på att bibliotekarien från biblioteket besökte förskoleklassen och presenterade olika böcker för barnen som det också fördes samtal om. Det visade sig att förskolebarnen kunde tolka och relatera till historier långt innan de hade utvecklat en förmåga att avkoda texter. Det visar på att innan barnen lär sig läsa, ligger positiva läserfarenheter till grund för att barnen så småningom ska kunna utveckla en förmåga att kunna läsa. Studien visade att det gick att utveckla barns literacy med enkla medel om det fanns ett nära och inkluderande arbetssätt mellan förskola och bibliotek (Damber 2017).

Det här skapade en bro mellan båda verksamheterna. Vanligtvis brukar samarbetet mellan förskola och bibliotek handla om att biblioteket försörjer förskolan med böcker, men i det här fallet var bibliotekarien involverad i allt från målsättningar, utvärderingar och nya utvecklingsmöjligheter. Biblioteket sågs därför inte endast som en plats att låna böcker på, utan som en tillgång och en viktig del i barnens lärande (Damber 2017). Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) är inne på liknande perspektiv och understryker att bibliotekets tillgång är gynnsamt för både pedagoger, barn och föräldrar. När pedagoger i förskolan håller sig uppdaterade om aktuella barnboksutgivningarna eller tidigare utgåvor, kan de tipsa föräldrar om böcker som kan vara av intresse för deras barn, vilket kan leda till ett mer aktivt läsande i hemmet. När pedagoger och barn tillsammans besöker biblioteket kan barnen även på egen hand hitta böcker som väcker deras intresse, men det är pedagogens ansvar att hitta böcker som passar så väl i barngruppen, som till det enskilda barnet och eventuellt till pågående tema som förekommer i verksamheten. Böckernas innehåll behöver även varieras för att barnen ska utvecklas som läsare, vilket med fördel kan göras genom att låta barnen ta del av flera olika läsoplevelser.

Fast (2007) kombinerade bland annat observationer, intervjuer och fotografier i sin studie där hon följde sju barn och deras familjer. Det hon kom fram till var att alla barn utövar textorienterade aktiviteter vilket sker i ett nära samspel med föräldrar och andra närstående. Hon uppmärksammade också att populärkultur är knutna till barnens textvärldar, vilket har synliggjorts genom att barnen med glädje delar dessa erfarenheter med andra barn. Förskolan blir sedan en plats för barnen att mötas på där de tillsammans delar med sig av sina tidigare erfarenheter och kunskaper. Ett samarbete med hemmet blir därför väsentligt för att kunna utgå från varje barns erfarenhetsvärld och förena det med förskolans arbetssätt (Fast 2007). Precis som Fast kommer vi också att använda oss av intervjuer då vi ser att hon har fått fram ett bra resultat genom en sådan metod. Vi kommer med hjälp av den tidigare forskning som har skrivits fram, formulera våra intervjufrågor på ett sätt som synliggör om förskollärarna resonerar på likande sätt. Det resultat vi får fram kommer vi kunna sammanställa och diskutera fram tillsammans med vår tidigare forskning.

3. Teoretisk utgångspunkt

Vi har valt att utgå från ett sociokulturellt perspektiv då vi ser läsmiljön som en social plats där det både förekommer kommunikation och samspel. Vi använder oss därför av teorin om att lärande sker ur en social kontext, vilket harmonierar bra med ett sociokulturellt perspektiv. De begrepp som är centrala och kommer att användas i studien är *artefakter*, *kommunikation*, *stöttning*, *miljö* och *proximal utvecklingszon*. De här fem begreppen är relevanta för vår studie eftersom vi har en uppfattning om att begreppen kan kopplas till en stimulerad läsmiljö och att begreppen kan appliceras i verksamheten. Vår uppfattning av vår valda teori bygger på vår tidigare forskning då de forskare som nämns tar sig uttryck i en sociokulturell teori.

Säljö (2014) beskriver kommunikativa processer som dominerande när människans lärande och utveckling är i fokus eftersom kunskaper och färdigheter synliggörs genom *kommunikation*. I en situation finns det en mångfald av intryck och iakttagelser som ett barn kan göra. Det är genom det barnet hör andra individer tala om och hur andra individer föreställer sig världen som barnet blir medveten om vilka intryck som är värdefulla att urskilja. Ur ett sådant perspektiv går det att säga att ett barn föds in i kommunikativa förlopp, där förhållningssätt till omvärlden redan är bestämda. När ett barn behärskar en kommunikativ praktik innebär det oftast att den praktiken även är i form av fysisk verksamhet, då fysiska och kommunikativa praktiker sällan är oskiljaktiga (Säljö 2014). En koppling kan här göras till forskningsundersökningens syfte som är att belysa hur förskollärare skapar stimulerande läsmiljöer. I en miljö med böcker och läsande pedagoger får barnet möjlighet att erfara böckers innehåll, hur boken kan bidra med ny kunskap och de samspel som kan skapas mellan bok, barn och pedagog. Vidare understryker Säljö (2015) att barn socialiseras in i en såväl materiell som social värld med hjälp av *artefakter*. De här artefakterna är de fysiska redskap som hjälper oss med våra handlingar i vår omvärld. Artefakter kan exempelvis vara pennor, böcker samt de digitala verktygen som alla tre kan vara till hjälp när det gäller att utveckla skriv- och läskunnigheten. Det går att beskriva en människas artefakter som både mentala och fysiska redskap. En spik kan inte slås i en bräda utan hjälp av en hammare, vilket betyder att hammaren medierar ett budskap, det vill säga, hammaren förmedlar ett budskap om att slå i spiken. Beroende på vilken miljö en människa befinner sig i, finns det olika sorters artefakter. De här miljöerna kan vara skola eller sjukhus och därför kan artefakterna skilja sig åt. Som individ måste du vara grundligt insatt i användandet av de specifika medierade artefakterna för att kunna arbeta i den bestämda miljön (Säljö 2015). Med den här liknelsen ser vi hur det

sociokulturella perspektivet bidrar till vår studie, då den stimulerande läsmiljön är vår bestämda miljö och där boken blir en central artefakt.

Vygotskij (1995) förklarar betydelsen av att pedagogen måste vara en stöttande vuxen när det gäller att utvidga barns erfarenheter för att generera en grund som är varaktig i barnens skapande verksamhetsmiljö. En koppling kan här göras till det Säljö (2015) lyfter fram om den proximala utvecklingszonen som är en del i barns kunskapsutveckling. Utvecklingszonen handlar om det ett barn inte kan på egen hand, men klarar av tillsammans med en stöttning från en vuxen eller ett annat mer kunnigt barn. Det som utgör en utvecklingszon är att miljön speglar det kunnande som ska utvecklas och att omgivningen bidrar med såväl upplevelser som aktiviteter som gynnar barnet. En liknelse kan här göras med Svensson (2009) som bygger sin forskning ur ett sociokulturellt perspektiv och beskriver hur en stimulerad *miljö* påverkar barnets intellekt i positiv bemärkelse. Miljön påverkar även barnets uppväxt och utveckling. Hur ett barn påverkas av en miljö är beroende av tidigare erfarenheter och barnets personlighet. När det handlar om skriftspråket kan barnets hemmiljö och förskolans miljö skilja sig åt. Läser föräldrarna med och för barnen på samma sätt som förskollärarna? Är böckerna lättillgängliga i de båda miljöerna? Finns det tid för samtal om texter och böcker? Sådana frågeställningar är viktiga att jämföra för att hem och förskola ska kunna samverka och komplettera varandra.

Vidare för Svensson (2009) en diskussion om lässtundernas betydelse. Det är då barnet kan skapa sig en förståelse om skriftspråkets betydelse samt hur och när den kan användas. Under lässtunderna kan barnet med hjälp av en vuxen bemästra de svårigheter som uppkommer i en text. På sikt lär sig barnet vad skillnaden är mellan ett talat och ett skrivet språk. För att väcka barnets intresse för läsning är högläsning en betydelsefull strategi. Genom boken kan barnen inse böckers värde av att den skapar gemenskap samt fyller glädje och mening.

4. Metod och material

I detta avsnitt presenteras studiens vetenskapliga metod med en förklaring och motivering av valda förskolor och förskollärare. Vidare presenteras tillvägagångssättet för vår datainsamling vilket följs upp av en utförlig genomförandeplan för studien. Avslutningsvis behandlas de etiska överväganden som vi har tagit hänsyn till under intervjuerna.

4.1 Kvalitativ metod

Studien kommer utföras med hjälp av en kvalitativ metod, vilket innebär att det är respondenternas tolkningar och uppfattningar som är av intresse och ska undersökas. En kvalitativ metod är ett bra tillvägagångssätt för att förstå enskilda människor och det samhälle vi lever i. Det finns både likheter och skillnader mellan en kvalitativ metod och en kvantitativ metod, påpekar Bryman (2018) vilket har påverkat valet av metod till den här studien. I och med att studien utgår från förskollärares egna tolkningar och reflektioner väger ord tyngre än siffror vilket leder till att en kvalitativ metod fungerar bättre för att nå fram till ett hållbart resultat. I studien ville vi även djupgående undersöka förskollärares perspektiv och vad de anser är betydelsefullt inom vårt valda ämne. I likhet med Bryman (2018) anser vi att det kan undersökas bättre med hjälp av en kvalitativ metod, i jämförelse om det skulle varit en kvantitativ metod där undersökningen mer styrs av forskarna och utifrån deras intresse. Den här studien kommer innehålla semistrukturerade intervjuer med öppna svarsalternativ. När en kvalitativ undersökning genomförs krävs det en flexibilitet av de som utför studien, då det ska kunna gå att ändra på upplägget i genomförandet. Det är viktigt eftersom det kan uppstå nya erfarenheter under tiden ämnesområdet undersöks (Magne Holme & Krohn Solvang 1997). I relation till studien betyder det att medan det sker intervjuer med respektive respondent kan vi göra nya upptäckter som bidrar till förändrade uppfattningar om läsmiljön. Nya intervjufrågor kan därför tillkomma.

För att studien ska få en högre trovärdighet spelar validiteten i kvalitativa data stor roll. Det betyder att man undersöker det som ska undersökas och inget annat samt att rätt data används (Denscombe 2016). Ser vi till studiens syfte som handlar om att undersöka människors resonemang om ett valt ämnesområde är intervjuer en lämplig metod. Nackdelen som kan följa av den kvalitativa metoden är att resultaten som fastställs genom den kvalitativa datainsamlingen inte blir generaliserbara. Datainsamlingen av intervjuerna är även ostrukturerad, vilket gör att analysen tar längre tid. Fördelen med metoden är att de resultat som

upptäcks är nära förankrade till respondenternas faktiska upplevelser av sin omvärld (Denscombe 2016).

4.2 Urvalsprocess

Studien har baserats på tre olika förskolor och två förskollärare från varje förskola har deltagit. För att besvara studiens syfte, vilket är att belysa hur förskolläraren resonerar om sitt arbete med den stimulerande läsmiljön, blev valet semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna har varit ett medvetet val där utbildade förskollärare har intervjuats, två från varje förskola. Urvalet grundar sig på den kunskap som utbildade förskollärare förväntas besitta. Det urval som förekommer i studien kallas för bekvämlighetsurval och i likhet med det som Denscombe (2016) nämner är bekvämlighetsurval ett fördelaktigt alternativ om tid och pengar är begränsade resurser. Det gör att ett bekvämlighetsurval blir fördelaktigt för vår studie då speciellt tiden är för knapp för att vi skulle kunna använda en bredare urvalsmetod. De förskolor som har ingått i studien är valda på grund av att de alla är lokalt belägna eftersom bekvämlighetsurvalet ger oss den avgränsningen och att det underlättar processen för datainsamlingen.

Vi har även valt ut för oss kända förskollärare, vilket passar väl ihop med det Denscombe (2016) tar upp om subjektivt urval. Ett subjektivt urval handlar om att forskaren medvetet väljer ut respondenter som har kunskap och kännedom om det som ska undersökas. En sådan inriktning ska leda till att forskaren samlar in den bästa möjliga informationen som kan inhämtas (Denscombe 2016). De förskollärare som är med i studien har handplockats utifrån att vi har en viss kännedom om dem från tidigare verksamhetsförlagda utbildningsplatser och därför har vi sett att de besitter kunskap om vårt undersökningsområde. Vi är medvetna om att den här förkunskapen kan påverka våra intervjuer, då vi inte vet om förskollärarna talar fritt från erfarenheter eller endast ger oss de svar som de tror vi vill höra. Det är dock viktigt att understryka att de förskollärare som har valts ut är vana att arbeta i den miljön vi valt att undersöka och att resultatet ska förstås ur det perspektivet. Vi har därmed med en medvetenhet kring urvalet av förskollärare då deras kunskap om ämnet är relevant och det finns ett genuint intresse, vilket ger oss goda förutsättningar för att vi ska få ett bra resultat. Jacobsen (2017) har använts som ett stöd för vårt beslut att låta studien omfatta sex respondenter, då arbetet som ligger före och efter datainsamlingen är tidskrävande. Det som måste göras är att bestämma en tid och en lämplig plats som passar respondenten vilket tar tid (Jacobsen 2017). I förskoleverksamheten kan tiden vara ett hinder då det kan finnas brist på personal, vilket i sin tur innebär att

förskollärare behöver sätta av tid för en intervju. Efter insamlingen sker en analysprocess och det tar oftast lika lång tid att samla in information som att bearbeta den (Jacobsen 2017). Skulle då vår studie omfatta fler än sex respondenter kan det därför bli mycket information att hantera i relation till studiens omfattning och den knappa tid som vi har att förhålla oss till. Inom kvalitativ forskning kan antal representanter och deltagande variera. Det påverkar frågan om studien blir generaliserbar och representativ i förhållande till populationen. Då studien endast utgår från tre förskolor är det självklart att resultatet inte blir generaliserbart eller särskilt representativt gentemot populationen (Denscombe 2019).

4.3 Insamlingsmetod

Vår kvalitativa data har samlats in genom semistrukturerade intervjuer. Vi har på förhand haft en färdig lista med frågor som vi vill få svar på och frågorna har varit öppna och låtit respondenten tala fritt utifrån sina egna resonemang. Det innebär, som Magne Holme och Krohn Solvang (1997) framhäver, att det är respondenternas egna uppfattningar som bidrar till studiens resultat. Jacobsen (2017) beskriver den öppna individuella intervjun där intervjuledaren och respondenten talar i dialog med varandra. En sådan intervju sker ansikte mot ansikte och vi har tagit hänsyn till att intervjuerna kan genomföras via videosamtal. Då vi är två personer som genomförde studien intervjuade en av oss, medan den andra förde minnesanteckningar bredvid. Intervjuerna spelades in och transkriberades, vilket Denscombe (2016) talar för som positivt då det gör det möjligt att gå tillbaka och se över materialet ännu en gång. Fördelen med intervju som metod för materialinsamling är att den är enkel att arrangera. Det bidrar även till att ljudinspelningarna blir enklare att skriva ut, då endast en person talar åt gången. Intervjun i sin helhet blir enkel att hantera eftersom intervjuaren endast behöver fokusera på en persons idéer och tankar. Intervjuerna utgick från en semistruktur vilket följer det Denscombe (2016) beskriver, då frågorna som besvarades redan på förhand var bestämda. Samtidigt ska den som intervjuas få möjlighet att utveckla sina svar och tala mer utförligt om den fråga som står i fokus just då. Det betyder att intervjuaren behöver formulera öppna frågor som kräver mer än ett ja eller nej till svar. Nackdelen med intervjuer kan vara att det inte går att försäkra sig om informanten talar sanning eller om det som sägs stämmer överens med den faktiska situationen, vilket har funnits med i åtanke när varje intervju genomfördes. Forskarens identitet kan vara en bidragande faktor till hur respondenten påverkas av att svara på frågor. Intervjuer behandlar därför det som människor säger och inte vad de gör. Handlingar och uttryck kan av den anledningen inte alltid stämma överens (Denscombe 2016).

Studien tillämpar två metoder i genomförandet, vilket bidrar till en metodkombination. Metodkombinationen innefattar de sex intervjuerna samt fotodokumentation på den befintliga läsmiljön på varje förskola. Den här kombinationen användes för att synliggöra olika infallsvinklar och få en säkrare träffsäkerhet på den data som samlats in.

Fotodokumentationen har setts som ett komplement till intervjuerna för respondenternas uttalande om läsmiljöns betydelse (Denscombe 2016). Kombinationen av intervjuer och fotodokumentation har vi valt som två komponenter i vårt försök att få en mer fullständig bild av det område vi vill belysa i vår studie. Denscombe (2016) nämner ett exempel på den metodkombination som kallas triangulering, vilket ger forskarna en möjlighet att förstå och se sitt valda ämne från flera perspektiv. Syftet med en triangulering är att skapa sig en bättre förståelse om det som undersöks. En sådan triangulering använde vi oss av i vår studie då det skedde en kombination av både fotodokumentation av förskoleverksamhetens läsmiljö och intervjuer. Fotodokumentation har endast förekommit på utformningen av den befintliga läsmiljön. Något vi har haft i åtanke och som är i linje med det Denscombe (2016) förklarar, är att trots användning av triangulering måste en medvetenhet finnas om att alla perspektiv inte kan tas med och att vi som forskare inte kan skriva om allt som sägs inom vårt ämne. Det kan även finnas en risk att resultaten från två olika metoder inte alltid stämmer överens med varandra och pekar åt olika riktningar. Ett sådant utfall kan ses ur två perspektiv. Det är positivt i den bemärkelse att resultatet kan motivera till ytterligare forskning om ämnet, men å andra sidan kan ett sådant utfall stjälpa forskare mer än att hjälpa om syftet är att resultatet ska visa en given och tydlig slutsats inom en bestämd tidsram. En metodkombination kan därför också bli en utmaning, snarare än en hjälp för att förstå sitt undersökningsområde (Denscombe 2016).

Fotodokumentationen genomfördes efter varje intervju för att bilderna inte skulle påverka intervjuens struktur. Det går inte att säga om det är fördelaktigt att ta foto före eller efter en intervju, men det är ett ställningstagande vi hade i åtanke vid genomförandet. Det har varit förskollärarnas resonemang som har fokuserats och lagt störst vikt vid utan att vi har framställt oss som analytiska eller ifrågasättande gentemot dem. Det kan finnas en risk att respondenterna känner sig överraskade och svarslösa om vi redan på förhand har en uppfattad bild av läsmiljön. Syftet är inte att ifrågasätta, utan att ta del av och höra deras syn på ämnesområdet. Back och Berterö (2019) betonar att det är en god idé att berätta för respondenterna att intervjun kommer belysa deras erfarenheter och inget som ska bedömas utifrån vad som är rätt eller fel.

4.4 Genomförande

Det första steget i processen var att kontakta våra utvalda förskollärare på vardera förskolan. Vi hade mailkontakt med våra utvalda förskollärare och fick bekräftat att alla förskolor kunde ta emot oss. Nästa steg var att mejla ut information om vad studien handlar om samt ett missivbrev till förskolorna. Totalt genomfördes sex intervjuer med två förskollärare på varje förskola. Intervjuerna spelades in med hjälp av ljudupptagningsinstrument på mobilen. Vi delade upp intervjuerna och fick ansvara som intervjuledare för tre intervjuer var. Den som inte var ansvarig intervjuledare var närvarande i rummet och förde minnesanteckningar. Intervjun var uppdelad i väl valda kategorier utifrån våra forskningsfrågor som gjorde intervjun följsam för både för oss som intervjuledare samt respondenterna. Efter varje intervju tog vi fotografier av den befintliga läsmiljön på förskolan. Därefter påbörjade vi vår transkribering och lyssnade igenom våra inspelade intervjuer. Vi genomförde en övergripande transkribering då vi skrev ner allt som sades av våra respondenter, med undantag för skratt eller längre pauser. I enighet med det Denscombe (2016) beskriver angående arbetet med en transkribering, befinner vi oss mellan en selektiv transkribering och en större omfattande transkribering. Denscombe (2016) nämner även hur omfattande och tidskrävande en transkribering är, vilket visade sig tydligt i vår transkriberingsprocess då den tog längre tid än vad vi var beredda på. I följd av våra valda kategorier gjordes en tematisk kodning utifrån de transkriberade intervjuerna. I likhet med vad Denscombe (2016) beskriver delades kodningen upp som ett paraply där våra alla kategorier kunde kopplas ihop och knyts an till studiens syfte. Utfallet av våra kategorier blev samarbete med hem och bibliotek, inredning och utformning samt boken och pedagogens roll i den stimulerande läsmiljön. Vi fick fram våra kategorier med hjälp av den tidigare forskning som ligger till grund för studien, vilket bidrog till en följsam ordning genom hela studien. I det framtagna materialet synliggjordes relevanta begrepp och resonemang från respondenterna. Efter den tematiska kodningen genomfördes ett analysarbete av vårt material. Resultatet analyserades utifrån våra egna tolkningar med en koppling till vår teoretiska utgångspunkt.

4.5 Etiska överväganden

Studien utgår från de etiska utgångspunkter som Vetenskapsrådet (2017) har tagit fram för den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen. De etiska utgångspunkter som har tagits hänsyn till och appliceras i vår studie är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet synliggörs i vårt missivbrev som vi lämnat ut till förskollärarna. Där har vi tydliggjort syftet med studien och att det är ett frivilligt deltagande samt att den som deltar har rätt att hoppa av när som helst. I missivbrevet finns det även ett samtyckesformulär. Formuläret undertecknas och godkänns skriftligt av respondenterna innan intervjuerna börjas, vilket belyser vårt ställningstagande till samtyckeskravet. De respondenter som väljer att delta i undersökningen ska inte kunna identifieras eller kunna spåras utan hålls anonyma, vilket vi säkerhetsställer genom att både förskolor och förskollärare ersätts med fiktiva namn i rapporten. Ett sådant förhållningssätt visar att studien innefattar konfidentialitetskravet. I datainsamlingen kommer även ljudupptagningar att förekomma i samband med intervjuerna, vilket också informeras till respondenterna. Då en del av datainsamlingen innefattar fotodokumentation, har hänsyn tagits till att inte ta med personer i fotona. Då varje individs integritet och identitet ska respekteras maskeras därför möjligt synliga personer. Vi tar hänsyn till nyttjandekravet då de uppgifter vi får in till studien endast används för studiens syfte och ändamål (Vetenskapsrådet 2017).

5. Resultat och analys

Under följande rubrik kommer vårt resultat av de genomförda intervjuerna att redogöras för. Resultatet är uppdelat i fyra tematiska kategorier nämligen, inredning och utformning av läsmiljön, bokens användning i den stimulerande läsmiljön, pedagogens roll i den stimulerande läsmiljön och samverkansformer mellan förskola, bibliotek och hem. Förskollärarna är totalt sex personer och alla förskollärare har fått fiktiva namn. De namn som kommer presenteras är Elin, Ellen, Caroline, Alicia, Petra och Karin. Kommunen i studien benämns som x för att säkerställa att de intervjuade förskollärarna förblir anonyma. I anslutning till varje resultatredovisning presenterar vi vår analys med hjälp av de begrepp som vi hämtat från en sociokulturell lärandeteori. Begreppen har varit värdefulla för vår analys eftersom vi har haft begreppen som ett medvetet redskap i vår analysprocess. De har på så sätt hjälpt oss att bättre förstå informanternas berättelser om sitt arbete med en stimulerande läsmiljö.

5.1 Inredning och utformning av läsmiljön

Förskollärarna är överens i sina uppfattningar om hur en stimulerande läsmiljö bör utformas. I vårt material återkommer flera synpunkter som är gemensamma för alla berättelser. Det som samtliga förskollärare vill ha i en läsmiljö är böcker och en mysig plats att sitta på. Miljön ska vara inspirerande, inbjudande, tillgänglig, lekfull samt lustfylld. Ellen är den enda av de sex förskollärarna som tar upp barnens delaktighet som en viktig del i utformningen. Hon berättar följande:

När man skapar miljöer och när man tänker att man ska jobba med just en miljö. [...] Då är det jätteviktigt att ha barnen med i det för att de ska få förståelse för hur man ska hantera och bevara rummet. [...] Om barnen får vara med från början hur det ska utformas då upplever jag att då bevaras rummet på det sättet också.

(Ellen)

Alicia ser läsmiljön som något mer än ett rum med bara böcker. Hon förklarar att det innefattar bilder, bildstöd, mötesplatser, samtalsplatser och vidgar sättet att tänka kring rummet:

Det som är väldigt viktigt är att man utgår från, när man tänker på ett rum att man tänker ett utvidgat begrepp, att man tänker rummet som också tiden. Hur man är, när man är i vissa rum, vilka rum man använder mest [...]. Hur ofta är man i det rummet, hur ofta barnen har tillgång.

(Alicia)

Så det jag tycker är viktigt det är att lägga stort krut på det rum som barn är i mest och då tänker jag att det ska ju kunna finnas material som man kan tala kring. Det ska vara bilder som barnen har en koppling till, saker som tar an i deras erfarenheter, deras intressen. Mycket samtalsmaterial.

(Alicia)

Det framkommer även i förskollärarnas berättelser att tid, pengar och små lokaler är tre avgörande faktorer gällande de hinder som finns i utformningen av läsmiljön. Alla förskollärare är överens om att det inte finns tillräckligt med tid över att utforma och skapa de miljöerna som önskas. Förskollärarna berättar att det finns möjligheter till att utforma miljön så den blir mer inspirerande men att lokalerna är för små för att det ska bli praktiskt genomförbart.

Petra berättar att tillgängligheten är viktig, både för barn och pedagoger och att platsen blir betydelsefull. Deras förskolebibliotek ligger i mitten av förskolans lokaler så tillgången till biblioteket blir lättåtkomligt för alla avdelningar, både för stor -och småbarnsavdelningen. Hon beskriver även att rummet byggs upp utifrån läshörnan för att skapa bästa möjliga plats för en lugn och mysig läsmiljö. Resterande förskollärare nämner även tillgänglighet som viktig, men inte i samma utsträckning som Petra.

Analys:

Det material som vi har samlat in visar att förskollärarna är överens i sin uppfattning om rummets betydelse, nämligen att det ska vara mysigt och inspirerande för barnen. De resonerar alla om hur viktigt inredningen och materialet i utformningen av rummet är, hur rummet används av barnet och hur rummet signalerar vilka aktiviteter som ska ske där. Tillgängligheten har även visat sig vara viktig i utformningen då barnen ska kunna plocka och använda materialet på egen hand. Ofta resonerar förskollärarna om materialen i rummen som redskap för att skapa samtal mellan barn och barn samt mellan barn och pedagog. Det krävs då att miljön är inbjudande för att barnen ska vilja vara i rummet och att det finns bilder och böcker att samtala kring. Förskollärarnas uppfattningar om inredning och utformning vill vi se ur ett sociokulturellt perspektiv i den mening att de alla betonar läsmiljöns betydelse. En av förskollärarna betonar främst vikten av att använda sig av samtalsmaterial i alla rum, speciellt det rum som barnen ofta vistas i. Av Alicias uttalande om samtalsmaterial kan vi se att den fysiska platsen som ett barn befinner sig i är beroende av en *kommunikation* då vi tolkar samtalsmaterial som en viktig kommunikationskanal när det gäller utformningen av läsmiljön. Det kan vi koppla till (Säljö 2015) som beskriver att den interaktion som sker på en fysisk plats bidrar till hur vi formas som individer. Interaktionen bidrar även till de färdigheter som barnet utvecklar och behöver senare i livet. Samtalsmaterialet i läsmiljön är viktig att utnyttja eftersom det leder till att barnet lär sig tolka budskap och ingå i samtal. Det skapar på så sätt möjligheter för barnet att utveckla kunskaper om att ta andras perspektiv samt att bli en kompetent aktör i samhället.

5.2 Bokens användning i den stimulerande läsmiljön

När vi under intervjuerna ställde frågor om hur böcker används i verksamheten fick förskollärarna tala fritt kring hur boken används som en artefakt i den stimulerande läsmiljön och på vilket sätt boken synliggörs. Det framgår i alla intervjuer att det centrala begreppet för att beskriva bokens betydelse för läsmiljön var tillgänglighet. Många av förskollärarna tog upp att placeringen av boken var viktig och att den ska vara i barnens nivå.

Lågt, lågt, lågt. Nästan allihop, vi har en list som är lite för högt upp men det är egentligen inte till för böcker men det hamnar böcker där. Annars får de ta allihopa. Vi har inga böcker i förrådet längre det har vi haft förr men det har vi inte längre, allting är framme.

(Petra)

[...] Jag tycker ju böckerna ska vara lättillgängliga för barnen, så att de själva kan nå.

(Elin)

Boken sågs även som ett stöd i olika situationer, bland annat vid temaarbeten. Förskollärarna berättar att boken sågs som en utgångspunkt i temaarbeten och de använde boken för att starta upp ett specifikt projekt. Boken användes också som en trygghet. Det skedde oftast på morgonen vid lämning, då barnen gärna tog böcker på eget initiativ och kröp upp hos någon av förskollärarna. Våra intervjuer tyder på att förskollärarna relaterar boken till olika vardagliga situationer som vid matstunder, vilan och potträning. Intervjuerna synliggör även att det råder delade meningar om huruvida böckerna blir lästa av förskollärarna innan de läser dem för barnen. Petra berättar att hon alltid läser boken innan, för annars tycker hon att det bara blir en högläsning och att barnen inte blir delaktiga på samma sätt. Liknande perspektiv har Alicia där hon påpekar att det är bra att ha läst igenom en bok innan man läser den högt för barnen för att se om den passar i barngruppen. Karin och Ellen berättar däremot att de inte läser igenom boken alla gånger innan de läser boken för barngruppen. Karin nämner att det förekommer vanligast på vilan, då man ibland tar en bok som man inte har läst och som ser spännande ut. Ellen är medveten om att det är bra att ha läst igenom boken innan men att det inte alltid finns utrymme för det. Det framkommer även av alla förskollärare att böckerna byts ut kontinuerligt utifrån barnens intressen men också utifrån pågående tema i verksamheten.

Boken ses som viktig att fronta, inte bara i läsmiljön utan också i förskolans andra miljöer. Att fronta böcker är i den här bemärkelsen att ställa upp böcker i fönstret eller på tavellister. Förskollärarna talar om att visa framsidan av boken och inte ryggen. Petra uttrycker specifikt att det inte hjälper att ställa boken med ryggen framåt i bokhyllan för det ser inte barnen.

Samtliga förskollärare är överens om att alla barn ska få tillgång till alla böcker, oavsett om barnen är yngre eller äldre. En av förskollärarna, Ellen, tar upp att det inte är åldern som spelar roll om barnen tar sönder eller river sönder böckerna. Det handlar om att barnen har vuxna förebilder omkring sig och tillåts använda materialet, för det är då de lär sig hantera det.

Polyglutt, som är en flerspråkig digital bilderbokstjänst använder samtliga förskollärare sig av. Syftet med användandet är att barnen kan höra boken digitalt och även på sitt modersmål om det finns barn med annan etnicitet. Det framgår att Polyglutt används både i spontana och planerade aktiviteter.

Analys:

Vårt intervjumaterial tyder på att den fysiska boken tar en mycket större plats i verksamheten än vad vi har uppfattat vid tidigare erfarenheter. Boken som här benämns som en *artefakt* används i många olika situationer och på olika sätt. Förskollärarnas berättelser tyder på att boken kan hjälpa dem i temaarbete när de ska prata om eller belysa svåra ämnen för barnen. Det kan ge barnen ett vidgat perspektiv att se på det berörda temat eller också knyta an sina egna erfarenheter till en berättelse. Är det så att ett barn är intresserad av myror och du som pedagog inte har någon förkunskap om myror kan en faktabok om myror vara en fördel och bli ett komplement i lärandet. Boken blir då en artefakt som hjälper både dig och barnet framåt tillsammans i lärandet. Har det däremot hänt något, om till exempel ett barn har bråk med en kompis, kan en bok om utanförskap vara ett hjälpmedel i att lösa en sådan situation. Boken blir då en igenkänning i barnets känslor och erfarenheter. Vi ser också att pedagogerna tycker det är viktigt att fronta böckerna då barnen kan se vad för böcker som erbjuds. Ett sådant förhållningssätt bidrar till att pedagogerna enklare kan förstå vad barnen intresserar sig för och vilka böcker de väljer att titta eller läsa i. Vår tolkning är att boken används för att skapa läsmiljöer som främjar det tematiska arbetet i de olika ämnena samt i olika diskussioner under värdegrundsarbetet.

Samtliga förskolor i vår undersökning använder sig av det digitala hjälpmedlet Polyglutt, vilket vi kan se som ett starkt komplement till den fysiska boken. Vårt resultat tyder inte på att boken håller på att försvinna trots att vi lever i en digitaliserad omvärld, utan det finns plats för båda medierna. Här resonerar de intervjuade förskollärarna mer i riktningen att barnen får tillgång till att samla in ny kunskap på olika sätt och att varje barn får göra det som passar han eller hon bäst. En dominerande uppfattning bland förskollärarna är att boken gynnar språkutvecklingen

hos barnen och är en tydlig faktor i den stimulerande läsmiljön. Lika viktig är boken som artefakt i barnens tanke -och fantasivärld. Boken används såväl i ett tematiskt arbetssätt, som i den mysiga stunden som uppkommer när barnet kommer en tidig morgon, hämtar en bok och kryper upp i en pedagogs knä. Lärandet sker i alla situationer och det har boken visat som artefakt, hur betydande den är som ett redskap i våra handlingar. I likhet med Säljö (2016) kan boken betraktas som en viktig artefakt här eftersom artefakter medierar ett budskap till de individer som befinner sig i miljön. Boken som artefakt bidrar även till att barnen skapar sig erfarenhet av hur en bok kan bli betydelsefull i deras lärande när den används på olika sätt i verksamheten (Säljö 2016). För att uppnå en stimulerad läsmiljö krävs det att utbudet av artefakter är tillgängliga för barnen, vilken samtliga förskollärare är överens om. Ytterligare belägg ger Säljö (2016) och betonar vikten av att göra barnen medvetna om bokens syfte och varför den är tillgänglig i ett specifikt rum.

5.3 Pedagogens roll i den stimulerande läsmiljön

Samtliga förskollärare är eniga om att den pedagogiska rollen är betydelsefull. Petra tar upp hur viktiga pedagogerna är när det gäller att ge barnen en god läsförebild. Nuförtiden är det inte många barn som ser läsande vuxna längre. Alicia är även inne på samma spår när hon resonerar om vad det innebär att vara en närvarande pedagog. Hon dröjer länge vid hur betydelsefullt det är att få in det magiska med böckerna och visa hur man gör med böcker för det smittar av sig till barnen samt att det kan främja barnens förståelse för bokens betydelse i samhället. Hon pekar också på hur boken kan hjälpa barnen att bli aktiva medborgare genom sin läsning då de kan förstå sina rättigheter och få sin röst hörd i framtiden. Caroline anlägger ett likande perspektiv när hon betonar hur viktigt det är att förskolan och pedagogerna lägger en god grund och att intresset för läsning kan fortsätta upp i äldre skolålder. Vårt resultat tyder på att de äldre barnen på småbarnsavdelningarna är förebilder för de yngre barnen, då de väljer att ta fram en bok och läsa för varandra. Karin svarar att pedagogerna måste lyfta barnet där barnet själv får chansen att tänka och använda språket där boken är ett stöd som kan ge många nya egenskaper.

Att man är en god läsförebild. Många barn idag ser inte vuxna som läser längre. Har många av föräldrarna läser ju överhuvudtaget inte hemma längre, då är det viktigt att vi tänker på att vi tycker det är roligt att läsa och inspirerar dem.

(Petra)

Om jag är en engagerad pedagog som lyckas smitta av min kärlek och mitt intresse för böcker på barnen så har jag gjort en jättestor skillnad. Det tror jag verkligen.

(Alicia)

Analys:

Vi kan se att förskollärarna ser pedagogens roll som avgörande när det handlar om att utveckla barnens intresse för böcker och i vilken mån böcker används. Det framgår att förskollärarna ser begreppet förebild i olika sammanhang och vi kan se att det är lika viktigt att vara en stöttande pedagog, som att barn emellan kan vara stöttande för varandra. Är du en närvarande och stöttande pedagog smittar det av sig på barnen. Vårt resultat pekar på att de intervjuade förskollärarna ser den stöttande pedagogen som en bidragande faktor till att barnen själva blir stöttande för varandra och därmed utvecklar ett samspel. Vi uppfattar det som att förskollärarna anser det vara betydelsefullt att pedagogerna är engagerade och visar ett intresse för läsning eftersom det kan bidra till hur barnen ser på läsningen längre fram i livet. Det är en viktig färdighet att få med sig tidigt i livet, då en sådan färdighet är avgörande för att skapa sig en bättre förståelse för sin omvärld. Den typ av *stöttning* som nämns i vårt material kan beskrivas ur ett sociokulturellt perspektiv då en närvarande vuxen kan skapa stunder för barnen som hjälper dem att klara av eventuella svårigheter som uppkommer i en text (Svensson 2009). Den *proximala utvecklingszonen* gör sig synlig då förskollärarna nämner att de äldre barnen gärna läser för de yngre barnen men att det även förekommer att de yngsta barnen hämtar böcker till såväl pedagogerna som till andra barn. Här kan begreppet proximal utvecklingszon (Säljö 2014) bidra till en större förståelse av hur barnet utvecklas olika i olika zoner, i detta fall, olika miljöer. Ett exempel av den inre och närmaste zonen kan vara i läshörnan där barnet bläddrar i boken på egen hand. Ett exempel på den andra zonen kan synliggöras generellt på förskolan där pedagogen ses som en stöttande och läsande vuxen. Tredje zonen kan belysa ett besök på biblioteket som speglar bibliotekarien som en annan stöttande vuxen. Barnet får därmed upptäcka nya kunskaper och erfarenheter i de olika zonerna.

5.4 Samverkansformer mellan förskola, bibliotek och hem

När det gäller förskolans utåtriktade arbete med en stimulerande läsmiljö beskriver alla förskollärarna att de har ett gott samarbete med såväl hemmen som med biblioteket. Genom speciella bokkassar som biblioteket plockar ihop, får föräldrarna möjlighet att låna hem en bokkasse och därmed läsa de valda böckerna tillsammans med sina barn. Både Ellen och Caroline förklarar hur de även på föräldramöten pratar med föräldrarna om hur viktig den stimulerande läsmiljön är på förskolan och hur de alla kan arbeta med den tillsammans. Alicia ser bokkassen som ett bra hjälpmedel, dock ser hon även det ifrån ett annat perspektiv. Det perspektivet baseras på det samarbete som finns mellan pedagogerna och bibliotekarierna då

de gärna vill få dit familjer fysiskt till biblioteket, vilket inte riktigt sker på samma sätt när bokkassarna finns tillgängliga. Alicia förklarar hur de har satt upp information i kapprummet om när det händer något speciellt på biblioteket och om de har läst någon speciell bok i veckan skrivs det upp på en tavla i kapprummet. Elin beskriver att på deras avdelning där hon arbetar med de yngre barnen, har de arbetat med läspåse. Den här läspåsen är tom istället för att vara fylld med böcker, vilket ska locka till att fler föräldrar går fysiskt till det lokala biblioteket med sina barn.

[...] ja man vill ju att barnen ska tänka på biblioteket i första hand. Vi vill att de ska låna böcker i första hand istället för att köpa, just det här att få in att det känns som en bra miljö. Så att ja, tycker det är, det bästa vi kan göra är ju att verkligen få föräldrarna att ta sig till biblioteket med sina barn.

(Alicia)

[...] vi har en läspåse på min avdelning, där det, så ett barn i taget får hem den påsen och i påsen står det då en liten lapp om att, nu vill vi uppmuntra er om att gå till biblioteket här i x just för att främja det biblioteket, låna en eller flera böcker och läsa de hemma med, tillsammans med barnet. Och sen tar barnet tillbaka påsen hit med böckerna eller boken och får berätta om den om de har möjlighet och vill.

(Elin)

(Ortsnamnet raderat av författarna)

Alla förskollärare berättar om att de har varsitt förskolebiblioteket på sin förskola. Förskollärarna är eniga om att förskolebiblioteket har varit till hjälp med att det har funnits tillgängligt i verksamheten. Det har underlättat för såväl personal som barn att gå dit och låna böcker för ett barns intresse eller pågående temaarbete. Där har även skett högläsningstunder inne i förskolebiblioteket tillsammans med en del av barngruppen. Ellen berättar dock att deras förskolebibliotek just nu är en miljö som är mer för vuxna än för barn. Det är ingen inspirerande miljö och böckerna är inte på barnens nivå. Alla förskolor har även ett lokalt bibliotek tillgängligt som tyvärr inte besöks av barnen då tid och för lite personal är två hinder. Ellen anser att om barnen hade kunnat gå till det lokala biblioteket oftare, hade det skapat en mer förståelse för barnen om vad ett bibliotek är och vad man gör på ett bibliotek. Dock tyder vårt material på att förskollärarna själva gärna går och lånar böcker till förskolorna samt att samarbetet med bibliotekarierna uppfattas som mycket givande.

Både förskolläraren Alicia och Petra beskriver bibliotekarierna som otroligt duktiga i sitt arbete med att ta fram aktuella böcker. De finns alltid tillhands om man behöver olika sorters böcker för olika situationer och ämnen. Två av förskollärarna, Karin och Petra, berättar även att där finns en biblioteksgrupp från olika förskolor i närområdet som har ett nära samarbete med det

lokala biblioteket. Biblioteksgruppen går då igenom om det händer nya grejer på biblioteket samt uppdateringen av böckerna på vardera förskolan.

[...] vi personal är och lånar jättemycket. Så även om vi har förskolebiblioteket här så lånar vi på småbarn i alla fall väldigt många böcker i alla fall. Och de är otroligt duktiga de som jobbar där nere och de söker ju... har vi hållbar utveckling så söker de böcker för småbarn i hela x och det kommer böcker, och de beställer och de är jätteduktiga på det. Så vi har ett bra samarbete så, man kan bara ringa ner och, idag hinner jag, jag har fem minuter, plocka ihop en hög med böcker till två – treåringar ungefär. Så finns det färdigt och man kan springa in och hämta med. Så de är jättegulliga där nere.

(Petra)

(Ortsnamnet raderat av författarna)

Analys:

De intervjusvar som vi har samlat in pekar på att bokkassarna har varit en hjälp i att involvera vårdnadshavarna till barnens läsning. Resultatet tyder på att förskollärarna ser samspel och kommunikation med hemmet som en viktig del av helheten för att generera ett sammanhängande lärande för barnen. Idén med bokkassarna tyder på ett gott samarbete mellan hem och förskola. Förskollärarna bjuder på så sätt in vårdnadshavarna i att bli mer involverade i barnens läsning, vilket visar att det krävs en god *kommunikation* mellan förskollärare och vårdnadshavare. Vi kan dock inte veta hur bokkassarna används i praktiken men förskollärarna tycker sig se ett större intresse hos barnen då de på egen hand gärna väljer att sätta sig med en bok. Barnens intresse har även påverkats av att förskolorna har fått ett eget bibliotek, då tillgängligheten av att förse sig med nya böcker blivit enklare. Varje förskola har ett lokalt bibliotek att gå till vilket dock inte utnyttjas på grund av stora barngrupper, för lite tid och brist på personal. Vårt resultat tyder på att förskollärarna tycker det är synd att man inte går till biblioteket. Samtliga förskollärare är överens om att det lokala biblioteket är en stor del i arbetet med den stimulerande läsmiljön, vilket gör att besöken dit borde prioriteras. Ser man ur ett hållbart perspektiv är det mer långsiktigt att låna böcker än att konsumera böcker samt att det gynnar de lokala biblioteken ekonomiskt så det kan stanna kvar i kommunerna. Vi ser att hemmen och biblioteken är två stora faktorer som kräver ett gott samspel. Resultatet kan relateras till vår sociokulturella teori då barnens språkförmåga är nära förankrat med deras språkliga stimulans i hemmiljön (Svensson 2009). Det är därför väsentligt att förskollärarna informerar alla vårdnadshavare om vikten av att läsa och vilken betydelse det har för att barnen ska utveckla sin verbala förmåga.

6. Diskussion

Under detta avsnitt kommer studiens resultat diskuteras i relation till litteratur och tidigare forskning. Under diskussionen återkopplar vi till studiens syfte och frågeställningar som är: *Hur samarbetar förskollärare med hem och bibliotek i samband med den stimulerande läsmiljön? Hur utformar förskollärare rummet och inredning för att det ska bli en stimulerande läsmiljö? Hur arbetar förskollärare med boken som ett redskap för att skapa stimulerande läsmiljöer?*

6.1 Resultatdiskussion

Förskollärarna är eniga om att utformningen och inredningen är en viktig del i arbetet med den stimulerande läsmiljön. Förskollärarna betonar även hur viktigt det är att kunna se rummet i ett utvidgat perspektiv. Det handlar om att inte se rummet som ett rum fyllt med endast böcker, vilket är ett synsätt som vi kan koppla samman med resultaten från Fast (2007) studie där textmiljön på förskolan synliggörs utifrån literacybegreppet. Hon pekar på att varje människa har olika sätt att se på literacy och att de är förknippade med de olika områden vi befinner oss i (Fast 2007). Förskollärarna framhäver vikten av materialvalet i rummet som gör den stimulerande läsmiljön både inspirerande och tillgänglig för barnen. Rummet ska förses med material som kan uppmuntra till samtal och det ska vara material som utgår från barnens intresse. Tillsammans med det material som är tillgängligt i rummet och med de erfarenheter som varje barn har med sig, kan ytterligare en koppling göras till Fast (2007) då en sådan kombination skapar olika sorters känslor hos varje barn. Beroende på hur varje läsmiljö är utformad i förskoleverksamheten tar varje barn med sig sina erfarenheter och bildar nya sociala relationer och sammanhang till det som finns tillgängligt i det rummet där och då. De hinder som förskollärarna lyfter fram när det gäller utformningen är att tiden inte räcker till för att utforma den önskvärda läsmiljön för barnen. Svensson (2009) understryker att pedagogerna måste se till hela barngruppen men även till varje enskilt barn i barngruppen. Då varje barn har med sig sina erfarenheter behöver pedagoger bedriva arbetet med utformningen av läsmiljön på ett sätt som gynnar varje barns utveckling. Kopplat till studiens resultat beskriver förskollärarna att en metod för att se till varje barn är att utforma miljön med en mängd olika böcker så att det finns ett variationsrikt innehåll. Det bidrar till att barnen kan synliggöra för förskollärarna vilka böcker de helst använder och bläddrar i. Vidare fortsätter Svensson (2009) att det är de vuxna som är de mest erfarna i det här sammanhanget och hur de väljer att

organisera och utforma barnens miljö är betydelsefullt för stöttningen i barnens inläring. Ju mer material som används i enlighet med rummets läsfrämjande syfte, desto mer ansvar får barnet för sin egen inläring (Svensson 2009). Här visas en tydlig problematik i förskolans verksamhet då tiden blir förskollärarnas ständiga dilemma vilket i slutändan leder till att en del i barnens inlärningsprocess blir påverkad under lång sikt.

Den utformade läsmiljön i förskoleverksamheten har visat sig väldigt betydelsefull när det gäller vad förskollärarna har resonerat resultatet. Det har även synliggjorts hur viktig del både biblioteket och hemmets miljö har i utformningen. Här dominerar uppfattningen bland förskollärarna att de vuxna är de som har mest erfarenhet, vilket Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) instämmer med, då det är viktigt att barnen omges av vuxna läsande förebilder. En av förskollärarna uttrycker hur viktigt det är att pedagogerna måste ta ansvar genom att vara en läsande förebild för barnen då barn idag inte längre ser vuxna läsa böcker. Det är de digitala verktygen som tar mer plats. På samma sätt ser Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) det som att förskolans verksamhet är en viktig miljö när det gäller hur barnen lär sig se och förstå sig på läsning, då inte alla barn får chansen att växa upp i en hemmiljö där böcker och läsning finns tillgängligt. Pedagogens roll blir således betydande för både barnet på förskolan och som en stöttning för vårdnadshavarna i syfte att komplettera med böcker. Böckerna ska vara tillgängliga för barnen för att man inte ska missa de spontana situationerna som uppstår samt den spontana bläddringen av boken. Pedagogen ska visa på hur boken får lov att vara en självklar del i barnens vardag och med det måste boken vara nära till hands då barnen ska få kunna upptäcka och prova sig fram på eget initiativ. Pedagogens roll blir dessutom viktig när det gäller att inspirera vuxna i hemmet till att bli läsande förebilder för barnen även i hemmet. Båda miljöerna har visat sig vara värdefulla faktorer för barnens stimulerande och inspirerande väg till att vilja läsa. Det har visat sig i förskollärarnas arbete med bokkassar, då vårdnadshavarna kan låna hem och läsa barnböckerna tillsammans med barnen. Men är det så enkelt som att endast låna hem en bokkasse för att få den stimulerande läsmiljön komplett för barnet? Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) poängterar ännu en gång hur viktigt det är att de vuxna måste se sin egen roll i läsningen och sin relation till böcker. Det blir då väsentligt att vuxna reflekterar över det egna syftet med läsning. Att kunna förstå sig själv som läsare bidrar till en bättre förståelse för hur både pedagoger och vårdnadshavare tillsammans kan väcka intresset för barnens läsning. Vidare lyfter Svensson (2009) fram att de barn som växer upp i en riklig språkmiljö får ett större intresse för läsning och skrivning. Tillsammans med de sociala sammanhang barnet möter genom livet och med engagerade vuxna som hjälper till i att samtala

med barnen, får barnen stöd när det gäller att fördjupa sin förståelse för texter redan i tidig ålder. När barnet sedan läser texter vidare i sitt liv anknyts egna erfarenheter till dessa vilket ger texten en djupare mening för barnet (Svensson 2009). Alla förskolor i studien har ett förskolebiblioteket i sin verksamhet och flera av förskollärarna berättar hur gynnsamt rummet är på grund av rummets tillgänglighet. Barnen har kunnat gå och låna vid intresse inne på förskolebiblioteket och personalen har kunnat använda rummet vid högläsning och boksamtal. En av förskollärarna betonar även hur viktigt det är att barn får ta del av miljön på ett större bibliotek och syftar då på det lokala biblioteket. Alla förskolor har tillgång till ett närliggande bibliotek som dock inte besöks av barngrupperna. En intressant frågeställning är om barnen hade varit lika intresserade av böcker i samma mån om förskolorna inte hade haft ett eget förskolebiblioteket. Hade det istället då varit mer prioriterat att gå till det lokala biblioteket? I ett liknande perspektiv förklarar Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) att om där finns ett gott samarbete med det lokala biblioteket utökas både bibliotekets verksamhet och förskolans verksamhet med läsning. Förskollärarna hävdar alla att de själva använder sig av det lokala biblioteket när de ska låna böcker till förskolan. Användandet innefattar att förskollärarna byter ut böckerna kontinuerligt, både när det gäller barnens intresse och vid olika temaarbeten. En annan aspekt på frågan varför det lokala biblioteket inte besöks av barngrupperna handlar om stora barngrupper och för lite personal. Det går att lyfta ett sådant dilemma ur ett annat perspektiv då de fysiska besöken på biblioteket kan bidra till att barnen skapar sig en förståelse för ett hållbarhetstänkt för varför vi lånar böcker istället för att köpa böcker. En koppling kan här göras till läroplanen för förskolan (Lpfö 98 2018) då verksamhetens undervisning ska utgå från en hållbar utveckling som bidrar till en förståelse ur såväl ett ekonomiskt, socialt som miljömässigt perspektiv. Förskolan har som uppgift att ge barnen en förståelse vilka medvetna val vi kan göra i vardagen som kan bidra till en hållbar utveckling.

En annan betydande förebild som visat sig vara en viktig komponent enligt vårt resultat är bibliotekarien på biblioteket. I förskollärarnas uttalanden framgår det att bibliotekarien är en betydelsefull del för att skapa en stimulerande läsmiljö. Det blir ännu ett argument varför barngrupperna behöver komma ut till biblioteket. Det är här barnen ser hur bibliotekarien arbetar och hur miljön ser ut. Främst blir det betydelsefullt ifall det finns förskolor som inte har ett eget förskolebiblioteket. Damber (2017) lyfter även i sin studie att bibliotekarien ses som en viktig förebild där han eller hon kan besöka barnen i sin förskolemiljö. Om det är problematiskt att besöka de lokala biblioteken är samarbetet mellan verksamheterna därför väsentligt som ett komplement för barnens stimulerande läsmiljö. Vidare anser Damber (2017) att den

kompetenta bibliotekarien är en tillgång för såväl förskolans verksamhet som till barnens literacyutveckling.

6.1.1 Slutord

Det ligger på förskollärarens ansvar att hitta stunder att ta sig till det lokala biblioteket. Då barngruppernas storlek är ett problem gäller det att skapa möjligheter till att ge sig ut, vilket kan ske i mindre barngrupper. Det går givetvis inte att bortse från brist på personal men de stunder som det finns personal på plats borde man prioritera biblioteksbesök om det annars inte är något som är förekommande i verksamheten. Det har blivit tydligt för oss att det är mer än utformningen av förskolan som inkluderas i en stimulerande läsmiljö. Det är många aspekter som ryms under paraplyet med den stimulerande läsmiljön för att den ska vara meningsfull för barnen. Det är både förskolan, biblioteket och hemmen som påverkar och varje del är lika viktig för att de olika komponenterna ska bilda en helhet. Alla tre miljöerna innehåller sociala samspel som öppnar upp för ny kunskap och nya erfarenheter. Vi vuxna blir här en levande artefakt i de tre olika miljöerna som hjälper barnen framåt i sitt lärande. I detta fall blir vårdnadshavaren bibliotekarien och förskolläraren tre viktiga delar för att skapa och ta ansvar för en stimulerad läsmiljö för barnen. Det visar sig även hur betydelsefullt det är att vara delaktig i den del som läsmiljön har i samhället och på så sätt göra det intressant för barnen. Det krävs därför fler komponenter än enbart förskolan för att skapa stimulerande läsmiljöer. Förskolan är dock en av de viktigare komponenterna då det är här läroplansmålen ska förenas i praktiken. Det har visat sig vara en framgångsfaktor att förskolor har egna förskolebiblioteket och att det finns förskollärare med ett intresse för litteraturen. Ur ett samhällsperspektiv är biblioteken därför viktiga för att andra förskolor ska kunna arbeta på likande sätt. Vi har genom studien hittat förskolor som har lyckats med detta och därför vill vi att rektorer ser vårt resultat som en inspiration för hur man kan utforma en läsmiljö på ett framgångsrikt sätt. De ambitioner och driv som förskollärarna från studien har är något som värderas högt och det är ett förhållningssätt som vi vill få ta del av i verksamheten. Vi ser en förhoppning om att fler förskolor resonerar på likande sätt och vi ser fram emot att möta verksamheter som har ett vidgat perspektiv för hur en stimulerande läsmiljö kan utformas och utvecklas. Tillsammans har vi alla ett ansvar för barnens livslånga lärande.

6.2 Metoddiskussion

I studien använde vi oss av ett bekvämlighetsurval och en metodkombination. Bekvämlighetsurvalet valdes på grund av den korta tidsramen som skulle förhållas till. Precis som Denscombe (2016) förklarar är det många forskare som använder ett sådant urval, då tid och pengar är vanliga begränsningar. Skulle det mot förmodan funnits mer tid att förhålla sig till skulle en annan metod vara att föredra då bekvämlighetsurval kan associeras till att forskaren har haft en för lätt inställning till studiens utförande. Urvalet ska inte baseras på att studieobjekten är enklast att nå, utan det krav som undersökningen ställer ska hänga ihop med studieobjekten (Denscombe 2016). Samtliga respondenter har dock haft kunskap om forskningsämnet då deras yrkeskompetens varit en central del i studien. Därför anser vi att vi har samlat in värdefull data för att kunna dra slutsatser utifrån våra forskningsfrågor. Intervjuernas struktur delades upp i olika kategorier och var ett medvetet beslut. Det visade sig att den tematiska kodningen blev enklare då den utgick från intervjuernas förbestämda kategorier. Här kan en parallell dras till Jacobsen (2017) som menar att en sådan strukturering av olika teman i intervjun är fördelaktigt i den bemärkelsen att det inte krävs lika mycket resurser i analyseringen av resultatet. Det blir även en säkerhet för forskarna, då intervjun inte svävar bort från studiens innehåll och fokus. Frågorna behöver dock behålla en öppen struktur även om en förstrukturering sker. Jacobsen (2017) betonar att tillit är en viktig del för att få ett öppet informationsbyte i intervjuprocessen. En sådan tillit kan vara svårt att uppnå utan en längre tid av interaktion med varandra. I vår studie användes för oss redan kända förskollärare och som vi integrerat med under en längre period, som exempel under vår verksamhetsförlagda utbildning.

Syftet med metodkombination var att fotodokumentationen skulle ses som ett komplement till intervjuerna och bidra med en djupare förståelse. Nu i efterhand har vi uppmärksammat att fotografierna inte spelat en avgörande roll för studiens resultat. Därför anser vi att vi hade kunnat genomföra studien utan att använda en fotodokumentation. Det vi däremot har tagit med oss är en rikare erfarenhet av hur läsmiljön kan se ut och att det finns skillnader i utformningen.

7. Förslag på vidare forskning

Vår studie har synliggjort hur förskollärarna resonerar kring sitt arbete med att skapa en stimulerande läsmiljö. Eftersom studien inte belyser hur lärare i skolan resonerar kring arbetet med stimulerande läsmiljöer, är det därför ett område som är intressant för vidare forskning. Frågeställningar som kan vara aktuella är: Hur ser övergången ser ut mellan förskolan och förskoleklassen och fritidshemmet? Finns det en medvetenhet om den stimulerande läsmiljön och arbetar lärare aktivt med den? Skiljer det sig till exempel på hur lärare arbetar med miljön beroende på om det finns en annan pedagogisk inriktning och styrdokument? Sådana frågeställningar kan vara en utgångspunkt för fortsatt undersökning.

Referenslista

Back, C & Berterö, C (2019). Interpretativ fenomenologisk analys. I Fejes, A & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3. Stockholm: Liber, ss.165–177.

Bryman, A (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3. Stockholm: Liber.

Damber, U, Nilsson, J & Ohlsson, C (2013). *Litteraturläsning i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Damber, U (2017). Librarian and teacher collaboration. Enchancing Second-language Learners' Literacy Development. I Phil, J, Carlsten, T-C, Skinstad van der kooij, K. (red.) *Teacher and Librarian Partnerships in Literacy Education in the 21st Century*. Sense Publishers.

Denscombe, M (2016). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dynia, J.M, Schachter, R.E, Piasta, S.B, Justice, L.M, O'Connell, A.A & Pelatti Yeager, C (2018). An empirical investigation of the physical literacy environment in early childhood classrooms. *Journal of Early Childhood Literacy*, vol. 18(2), ss. 239-263.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1181796.pdf> [Hämtad 2020-05-05]

Edwards, A (2019). *Bilderbokens mångfald och möjligheter*. Upplaga 2 Stockholm: Natur & Kultur.

Fast, C (2011). *Att läsa och skriva i förskolan*. Upplaga 4. Lund: Studentlitteratur.

Fast, C (2016). Inbillningskraftens betydelse för barns läs-och skrivutveckling. I Jönsson, K, Axelsson, M, Bergöö, K, Brink, L, Fast, C & Kåreland, L. (red.) *Bygga broar och öppna dörrar – Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. Upplaga 2. Stockholm: Liber, ss. 39–60.

Fast, C (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva*. Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:169656/fulltext01.pdf> [Hämtad 2020-09-07]

Fast, C (2014). Tysta! Jag vill berätta. I Riddersporre, B & Barbro, B. (red.) *Berättande i förskolan*. Upplaga 1. Stockholm: Natur & Kultur, ss. 29–49.

Hofslundsengen, H, Magnusson, M, Svensson, A.-K., Jusslin, S Mellgren, E, Hagtvét, B & Heilä-Ylikallio, R (2018). The literacy environment of preschool classrooms in three Nordic countries: challenges in a multilingual and digital society. *Early Child Development and Care*, 190:3, ss. 414-427.

<https://www.tandfonline-com.ezproxy.hkr.se/doi/full/10.1080/03004430.2018.1477773?scroll=top&needAccess=true>

[Hämtad 2020-04-17]

Jacobsen, D, I (2017). *Hur genomför man undersökningar? Introduktion till samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, O (2017). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber.

Lpfö 98 (2018). *Läroplanen för förskolan Lpfö 98: reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket.

Magne Holme, I & Krohn, S (1997). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur.

Schwindt, M & Tegeler, J (2010) *Preschool Story Time: Fun and Learning in the School Library*. *School Library Monthly*, v26 n6 p14-15

<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.hkr.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=051a2fc8-8310-4e96-8024-e8ece7c6f5c4%40pdc-v-sessmgr02> [Hämtad 2020-09-28]

Simonsson, M (2007) Barndom och kulturella artefakter. Plasten som skapas runt bilderboken. I Halldén, G. (red.) *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Skolverket (2018). *Viktigt att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/viktigt-att-skapa-stimulerande-lasmiljoer-i-forskolan>

[Hämtad 2020-04-17]

Svensson, A (2009). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R (2014). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R (2015). *Lärande – en introduktion till perspektiv och metaforer*. Upplaga 1. Malmö: Gleerups Utbildning.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningsed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

[Hämtad 2020-06-04]

Vygotskij, V (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Upplaga 1. Göteborg: Daidalos förlag.

Williams, P (2014) Berätta för att utforska och lära tillsammans. I Riddersporre, B & Barbro, B. (red.) *Berättande i förskolan*. Upplaga 1. Stockholm: Natur & Kultur, ss 167–178.

Bilaga 1 – Missivbrev

Information om studien *Läsmiljön i förskolan* med försäkran om samtycke

Det här är en förfrågan om ditt deltagande i en studie kring *läsmiljön i förskolan*. Vi vill uppmärksamma dig på att allt deltagande är frivilligt och att du har rätt att avbryta ditt deltagande när som helst. Vi är två studenter som under hösten 2020 läser sista terminen i Förskolläraryrket vid Högskolan Kristianstad. Studien genomförs inom ramarna för vårt självständiga arbete (examensarbete) och kommer att publiceras i en examensuppsats. Studien är ett sätt för oss att utvecklas i vår framtida yrkesprofession som förskollärare.

Vår studie syftar till att belysa hur förskollärare resonerar om sitt arbete med att skapa en stimulerad läsmiljö på förskolan. Vi kommer tillsammans med er som deltar bestämma en dag för att genomföra en intervju som också kommer att spelas in. Intervjun kommer ta ca. 45 minuter och i samband med intervjuerna kommer vi även fotografera en del av läsmiljön som finns i verksamheten. Det här fotografierna blir tillsammans med intervjuerna vår datainsamling för projektet. Intervjuerna kommer ske inomhus i förskolans lokal, ansikte mot ansikte. Studien kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om hantering av personuppgifter (GDPR).

Studien med tillhörande fotografier, intervjuer samt ljudupptagningar kommer makuleras efter den blivit godkänd av examinerande lärare. Inga namn eller förskolor kommer presenteras i studien.

Återkoppling är möjlig om den så önskas.

Dina frågor är välkomna och du kan kontakta oss på:

Anna Svensson: anna.svensson0234@stud.hkr.se

Ebba Särnblad: ebba.sarnblad0002@stud.hkr.se

Vår handledare på Högskolan Kristianstad är Jonas Asklund: jonas.asklund@hkr.se

Samtycke till deltagande i studien *Läsmiljön i förskolan*

- JA, jag har läst informationen och samtycker till att delta i studien *Läsmiljön i förskolan*.
- JA, jag samtycker till att bli inspelad i samband med studien *Läsmiljön i förskolan*.

Datum

.....

Deltagares Namnteckning

.....

Namnförtydligande

Bilaga 2 - Intervjumanus

Innan intervjun börjar

- 1) Syftet med intervjun
- 2) Hur lång tid intervjun kommer ta
- 3) Att vi kommer spela in intervjun
- 4) Skriva på samtyckesblanketten
- 5) Frågor innan vi börjar?

Intervjufrågor

1. Vad är din yrkesbefattning?
2. Jobbar du med de yngre eller äldre barnen på förskolan?
3. Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Som du vet är vi väldigt nyfikna och intresserade av den stimulerande läsmiljön på förskolan. Vi har delat upp intervju i olika kategorier som kommer innefatta samarbetet med hem och bibliotek, inredning och utformning, boken som ett redskap och din egen pedagogiska roll. Frågorna som ställs ska besvaras utifrån dina tankar och hur det ser ut på din förskola.

4. Vad är en stimulerande läsmiljö för dig?

Kategori 1 - Samarbete med hem och bibliotek:

5. Finns det något samarbete med hemmet för att främja barnens intresse för läsning?
 - Involverar ni föräldrarna på något sätt i ert arbete med den stimulerande läsmiljön?
 - T.ex. syfte med varför läsning är en viktig del i barnens vardag
 - Får barnen låna hem böcker från förskolan?
 - Ställer ni ut populära böcker i kapprummet så att föräldrarna ser dem?
 - Tipsar ni föräldrar om parallelböcker? (T.ex. om ni läst en bok på svenska, tipsar ni om den boken på ett annat språk då?)
6. Finns där något samarbete med biblioteket för att främja barnens intresse för läsning?
 - Går ni till biblioteket?
 - Om ja, hur ofta går ni dit?
 - Hur drar ni nytta av besöket på biblioteket?
 - Får barnen vara med och låna böcker?

- Involverar ni bibliotekarien som hjälp?
T.ex. tipsar de om böcker till olika teman?
- Har ni varit på en planerad lässtund på biblioteket? (Utförs av en bibliotekarie)
Eller kommer de till förskolan om boktips?
- I så fall, erbjuds både yngre och äldre barn gå dit?
- Hur upplever du besöket på biblioteket? Stressigt? Avkopplande? Trevligt?
- Pratar ni om bibliotekets syfte med barnen? Vad gör vi på biblioteket?

7. Tycker du vi har missat något inom den här kategorin?

Kategori 2 – Inredning och utformning:

8. Hur tänker du kring inredning och utformning av det fysiska rummet för att få en stimulerad läsmiljö?
- Vad tycker du ska finnas med?
 - Får barnen komma med förslag om hur läsmiljön/rummet ska inredas?
 - Hur tänker du kring belysningen?
 - Hur tänker du kring bekvämligheten?
 - Inreds läsmiljön efter tema?
 - Hur resonerar du kring ljudnivån i läsmiljön?
Ligger ”rummet” i rätt del av förskolan?

9. Tycker du vi har missat något inom den här kategorin?

Kategori 3 – Bokens betydelse och användning:

10. Hur ser du boken som en artefakt i den stimulerade läsmiljön?
- Hur används boken? Tittar i den? Boksamtal? Högläsning? Tematiskt arbete?
 - Knyts böckerna an till barnens vardagssituationer, exempelvis potträning?
 - Knyts böckerna an till svåra situationer, exempelvis, döden, skilsmässa, utanförskap etc..
11. Hur ser ni på placering av boken i den stimulerande läsmiljön?
- Tillgänglighet för alla barn. Högt/lågt? Fronta böcker.
12. Hur ser ni på innehåll/genre av boken?

- Barnens intresse och behov.
- Faktaböcker, kapitelböcker, bilderböcker etc..
- Får barnen vara delaktiga i val av genre/innehåll.

13. Tycker du vi har missat något inom den här kategorin?

Kategori 4 – Pedagogens roll i den stimulerande läsmiljön:

14. Hur ser du på din roll som pedagog i den stimulerande läsmiljön?

- Varför har just du en betydande roll?
- Hur ser du på din roll som en stöttande pedagog?

15. Tycker du vi har missat något inom den här kategorin?

16. Vilka hinder möter du/ni när ni skapar en stimulerande läsmiljö?

17. Vad upplever du är roligt i utformningen av en stimulerande läsmiljö?

18. Finns det något du anser som vi bör ta upp som inte har tagits upp i denna intervjun?

19. Hur har du upplevt intervjun?